

SZAKDOLGOZAT

Weisdorn Bianka
Mezőgazdasági mérnök

Keszthely
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Mezőgazdasági mérnök

A kisbéri-félvér fajtajellege, tenyésztésének sajátosságai

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens

Készítette: Weisdorn Bianka
SFOIWT
nappali

Intézet/Tanszék:

Élettani és Takarmányozástani Intézet

Takarmányozástani és Takarmányozás-élettani Tanszék

Készthely

2023

Tartalom

1.Bevezetés	4
2. Irodalmi áttekintés	6
2.1. Magyarországi lótenyésztés	6
2.1.1. Kisbéri-félvér jelenlegi helyzete Magyarországon	11
2.2. A kisbéri-félvér hasznosítása	12
2.2.1.Kiemelkedő lovak a sportban	12
2.3. Kisbéri-félvér tenyésztése és annak sajátosságai, tenyészló kiválasztás.....	15
2.3.1. Ajánlott fedezőménnek	17
2.4. Küllemi bírálat jelentősége.....	20
2.4.1. Küllemi bírálati módszerek:	21
2.4.2. Kisbéri-félvér általános értékmérő tulajdonságai	22
2.5.Kisbéri-félvér ménjelöltek beutaló szemléje.....	26
3.Anyag és módszer	32
4. Eredmények és értékelésük	33
5. Következtetések és javaslatok	40
6.Összefoglalás	41
7. Szakirodalmi források:	44

1.Bevezetés

Témaválasztásom indoklása

Szakdolgozatom témájának kiválasztása során sokat gondolkodtam, hogy pontosan melyik terület áll a legközelebb hozzám. Így jött az ötlet, hogy mindenképp lovakról illetve a lovaglásról szeretnék írni, mivel gyerekkorom óta az életem része ez a csodálatos sport.

14 éves koromban teljesen megváltozott az életem, amikor egy gyönyörű 8 éves kisbéri-félvér büszke tulajdonosává váltam. Ekkor jöttem rá, hogy nem csak egy társat, de egy legjobb barátot is kaptam Varázsló Bekecs személyében. Hihetetlen gyönyörű küllemmel, hatalmas tőrölő mozgással és nagyon erős idegrendszerrel rendelkező ló volt már akkor is.

1. kép: Varázsló Bekecs és Weisdorn Bianka

2014. május 6-án egy álmom vált valóra és innentől kezdve minden napomat vele töltöttem, egyre többet tanultam a fajtáról és egyre jobban érdekelt a története és a múltja.

Felfigyeltem arra, hogy hihetetlen gyorsan és könnyen tanul, figyeli minden mozdulatomat és gyorsan kiderült, hogy nekem kell magamat képeznem az Ő tudásához.

Napjainkban teljesen átalakult a kisbéri-félvér tenyészcélja, régen katonai lovak kellettek ahol a legfontosabb szempont az emberekkel való együttműködés volt, ezzel szemben ma már

nagyszámban tenyésztik őket sportlovaknak és fogatlovaknak az adott piaci igényeknek megfelelően. Azonban nem szabad engednünk, hogy elveszítse ez a fajta a fajtajellegét, amitől igazi kisbéri-félvérre teszi az adott lovat.

A kisbéri-félvér egy elég sokoldalú és sokak által kedvelt lófajta, számos szakágban megállja a helyét, de legtöbbször díjugratásban, militaryban illetve hobbi lóként használják, emellett napjainkban egyre többen próbálják ki őket fogathajtásban is.

Hiszem, hogy szakdolgozatom írása közben számos új tudásra teszek szert és még jobban megismerhetem ezt a csodálatos fajtát a kutatómunkámnak köszönhetően.

2. Irodalmi áttekintés

A magyar népet köztudott, hogy lovas nemzetként szokták emlegetni, nem meglepő hisz már a honfoglalás előtti időkben is meghatározó szerepük volt a lovaknak a nomád vándorló életmódban, illetve a harcmodorban. Napjainkban is létező konvencionális hazai fajták létrejötte is a már létező tudatos kiválogatásnak illetve a lótenyésztésnek köszönhetőek. Maga a céltudatos lótenyésztés a 18. század végére és a 19. század elejére tehető ekkor a katonai igényeket ki kellett elégíteni, erős idegrendszerű és nyugodt vérmérsékletű lovakra volt szükség. Ebben az időben alakult ki a kisbéri-félvér. (Zupán,2020)

2.1. Magyarországi lótenyésztés

„889-1526 az eredeti ló korszaka

1526-1700-ig a keleti ló korszaka

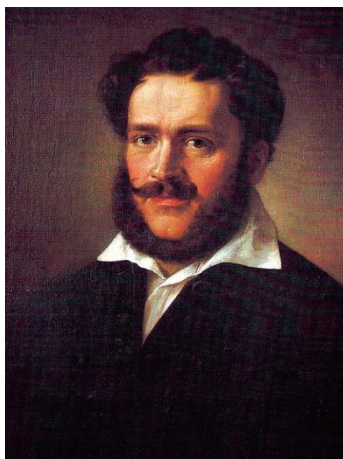
1700-1814-ig a spanyol ló korszaka

1814-től az angol ló korszaka napjainkig...”

A magyarországi lótenyésztés Széchenyi István (2.kép) és Wesselényi Miklós (3.kép) nevéhez szorosan kötődik, mivel ők voltak akik megtervezték és megvalósították Magyarországon a tudatosabb lótenyésztést majd a lóversenyzést. (Bagoly és mtsai., 2011)

2. kép: gróf Széchenyi István, a ”legnagyobb magyar”

3. kép: Wesselényi Miklós az "árvízi hajós"

Nagy Britanniából angol telivér lovakat vásároltak Magyarországra és megkezdték a tenyésztést. Ezzel egy időben a lóversenyzést is elindították Magyarországon. (Bagoly és mtsai., 2011)

Ezt követően Széchenyi megírta a versenyszabályzatot a Projektum a Magyarországon felállítandó Lovas-pályázás Törvényeit. (Internet 1)

Batthyány féle birtok

Batthyány családja meghatározó szerepet töltött be a kiskéri-félvér kialakulásába. Batthyány Lajos vásárolta a kiskéri birtokot (4. kép) 1755-ben, ezt követően Batthyányi Tivadar épületeket építtetett az üresen álló területre. (Ócsag, 1989)

Az 1800-as évek elején Batthyány Kázmér mintabirtokot alakított ki és megkezdte az angol telivérek tenyésztését. (Internet 2)

4. kép: A Batthyány-Wenckheim-kastély és méneslak

Nem tartott sokáig a magánbirtok élete, mivel 1852-ben elkobozták a Kisbéri birtokot, majd I. Ferenc utasítására 1853-ban katonai ménest állítottak fel a helyén. (Ócsag, 1989)

Források szerint ekkor a terület mindösszesen 7047 ha-on terült el ahol tervek szerint 300 anyakancát szerettek volna ellátni a szaporulatukkal együtt. Hamar kiderült, hogy az anyagi források nem voltak elegendők arra, hogy 300 angol telivér kancát vásároljon a ménes, ezért a tenyésztés megkezdése elhúzódott egészen 1856-ig. Az első nagyobb egyedszámú állomány a Csapody-féle ménesből érkezett, volt köztük több angol telivér kanca, egy kiváló fedezőmén (Deerslayer) és néhány arab kanca. Ettől fogva folyamatosan importálták a kancákat és a méneket Angliából. (Ócsag, 1989)

1867-ben a kiegyezést követően állami tulajdonná vált a birtok, amely tovább működött Kozma Ferenc vezetésével, aki folytatta a tenyésztést és nagyobb energiát fektetett a félvértenyésztésre. (Ócsag 1989)

Kisbéren megalakul a ménes

A Kisbéri Ménes megalakulásának a kezdete az 1848-49-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakra tehető. Ekkor a harcokat következtében a lóállomány komoly veszteségeket szenvedett és az ipar újraindításához illetve a mezőgazdaság fellendítéséhez újabb lovakra volt szükség. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

1851-ben megjelent egy császári rendelet, miszerint Magyarország és Erdély ménállományának számát meg kell emelni, a határozat szerint 600 ménre volt szükség. Ezt az utasítást a már működő két ménes, Bábolna és Mezőhegyes nem tudta teljesíteni. Külföldről nem szerettek volna vásárolni, ezért a hiányzó állományt magántenyésztőktől vásárolták meg. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

A Kisbéri Ménes (5. kép) megalapításának az első számú célja a megfelelő mennyiségű és kiemelkedő tulajdonságokkal rendelkező fedezőménnek előállítása volt. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

Későbbi források alapján kiderült, hogy az első tervek szerint szerettek volna 1 ménistállót 21 mén részére, számos futóistállót, több használati lóistállót, külön épületet a beteg lovak elhelyezésére illetve fedett lovardát és kovácsműhelyt. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

5. kép: Az egykori Kisbéri Ménesbirtok

A leírt források alapján 300 kancával kezdték volna meg a tenyésztést azonban bejövő pénzforrás hiányában, az országban már üzemelő ménesei adtak kancákat, viszont ők sem a legjobb tulajdonságokkal rendelkező egyedeiket adták, hanem az amúgy is eladásra szánt lovaikat. Az összegyűlt kancaállomány elég vegyes volt, megtalálható volt köztük percheron, lipicai, norfolki ügető és néhány angol illetve arab telivér. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

Mint korábban említettem az elsődleges céljává vált a ménesnek, hogy fedezőménekkel lássa el az országot, de már az alapítást követő években magántenyésztők is fedeztethették az angol telivér kancáikat a ménes tulajdonában álló fedezőménekkel. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

1860-tól Ritter Ferenc vette át a Remondaparancsnokság főparancsnoki pozícióját. Javaslatára a befolyt összegeket illetve kamatokat újabb kancák vásárlására fordítottak és az így született csikókat árverésen értékesítették. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

1860-ban a kisbéri angol állomány létszáma elérte a 12 mént illetve a 33 kancát, hamar rájönnek, hogy a lovak vizsgáztatása szükséges ahhoz, hogy ki tudják válogatni a számukra megfelelő egyedeket. Ennek megoldására 1860-ban versenyistállót létesítenek. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

Néhány eredményes versenyló Kisberről: Aesopus, Esther, Palma és Mincio

1865-ben egy kiváló angol fedezőmén, Buccaneer (6. kép) került Kisbérre.

Buccaneer egy Wild Dayrell apaságú és Little-Der-Rover anyaságú mén volt. Kiváló küllemmel, erős csontozattal rendelkezett viszont kiemelkedő versenyeredményekkel nem rendelkezett.

A mén leírása szerint az ez erős csontozat mellé viszonylag gyenge, vékony végtagok tartoztak, emiatt az első időkben csak félvér kancákat fedeztettek vele, majd amikor felfedezték a kiváló örökítő képességét elkezdték fedeztetni a saját telivér kancáikat is és már magántenyésztők rendelkezésére is bocsájtották a mént. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

6. kép: Buccaneer, kiváló fedezőmén

G.Wrangel említette a könyvében egy táblázatban a ménes alakulását 1853-tól 1869-ig melyben leírta pontosan hány angol vérű kanca, írlandi, arab, mecklenburgi, lipicai és percheron kanca érkezett a ménesbe. Egy másik táblázatban leírta ez az időszak alatt történő saját tenyésztésének eredményeit is, mely alapján 1869-ig 21 norfolki, 56 angol, 6 arab, 2 percheron és 2 lipicai kancával gyarapította állományát a ménes. (Dr.Hecker és mtsai, 2020)

Tehát a kiséri-félvér tenyésztése kiváló előzményekkel kezdődött, amely egészen 1944-ig tartott. A II. világháború hatalmas veszteségeket okozott a ménesnek mivel a lóállományt kettéosztották, egy részét Bergstettenbe szállították ahonnan a későbbiekben tovább hajóztatták őket az Amerikai Egyesült Államok területére ahol elárverezték őket. (A Kiséri-félvér fajta Tenyésztési Programja).

Eközben Magyarország elég nehéz helyzetbe került. 1948 nyarán több szállítmányba hoztak haza 150 kispéri lovat, melyeket a magánménések kancáival együtt kezdtek egy újra tenyészteni és ezzel kezdték meg a fajta „regenerálását”. Az új tenyésztési irány szerint egyre inkább a sportkövetelményeket helyezték előtérbe. Az 1970-es évek végére az össze-vissza keresztezési hullám drasztikusan lecsökkentette a fajtatiszta kancaállományt és ezzel együtt az eredeti ménvonalak és kancacsaládok nagy része elveszett. (A Kispéri-félvér fajta Tenyésztési Programja)

Az 1989-es rendszerváltás lehetőséget adott az egyesületek megalapítására, így 260 tenyészkanccal sikerült létrehozniuk a Kispéri és Gidrán Lótenyésztő Országos Egyesületet, amely a mai napig a fajta egyetlen hivatalos fenntartója. (A Kispéri-félvér fajta Tenyésztési Programja)

2.1.1. Kispéri-félvér jelenlegi helyzete Magyarországon

A magyarországi lófajták közül a kispéri-félvér kiemelkedő mivel ez a fajta rendelkezik a legtöbb törzskönyvi ellenőrzés alatt álló egyeddel. A Kispéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület megalakulása óta a fajta egyedeinek minősége jelentős javulásnak indult, és ez lett a fajta elismert fajtafenntartója. A szervezett tenyésztés hatására megfigyelhető a tudatformálódás, amely előre segíti a fajtát a létszámának gyarapításában és formálásában. A kispéri-félvér tenyésztők elsődleges feladata a fajta hagyományos értékeinek megőrzése az eredeti tenyésztési módszerek alkalmazásával. Mint tudjuk a kispéri-félvért eredetileg katonai célokra tenyésztették, ebből eredően kiválóan megállja a helyét a sport illetve hobbilovaglásban is. Az egyesület feladatai közé tartozik a genetikai értékek megőrzése és a tenyészállatok kipróbálása a sportban. Ez a fajta leginkább a military szakágban eredményes, de díjugratásban, díjlovaglásban és fogathajtásban is kiemelkedő eredményekkel zárnak. A fajtában a korábban rögzült tulajdonságok mellett a cél új tulajdonságok rögzítése is fajtán belüli szelekcióval. (A Kispéri-félvér fajta Tenyésztési Programja)

2.2. A kisbéri-félvér hasznosítása

A honos lófajták tenyésztése az elmúlt években csökkenő tendenciát mutatott, ennek a háttérben az áll, hogy folyamatos kontraszelekciót alkalmazunk. A jó tulajdonságokkal rendelkező egyedeket vagy eladtuk külföldre, vagy életük végéig versenyeztettük őket. A megmaradt lovakat pedig a magyar tenyésztők próbálják fenntartani. (Internet 3)

A ló használat a II. világháború után teljesen átformálódott, hiszen előtte a katonai célokat és a mezőgazdaság igényeit kellett kielégítenie a lovaknak, ezután pedig a lovassportra tenyésztés lett az elsődleges cél.

A kisbéri-félvér a lovassport számos ágában eredményesen használható. Tenyésztés során egy hihetetlenül sokoldalú fajtát tenyésztettek ki. Kiemelkedik a többi lófajták közül a robbanékonyságával, keménységével illetve nemességével. A jó természete miatt kifejezetten alkalmas fiatal lovasok képzésére, a lovaglás megkedveltetésére. (Internet 4)

A legtöbb egyed főként a militarysok körében terjedt el ahol a könnyű lovagolhatóságával nyerte el a lovasok tetszését. A lovastusa mellett a díjugratásban, mint szakágban is meghatározó szerepe van, feljegyzett adatok szerint a díjugratásban regisztrált lovak körülbelül 5%-át kisbéri-félvér teszi ki. (LEIBNIGER ÉS PONGRÁCZ, 2017)

2.2.1. Kiemelkedő lovak a sportban

Pillangó

Pillangó egy kiváló sárga kanca volt, aki 1948-ban született. Makkos Vilmos lovasával kezdte meg a munkát edzőtáborba. 1956-ban Dr. Kósa Reznék Jenő magas elvárásai és követelményei alapján készültek fel a stockholmi olimpiára. 1956-ban Pillangó bajnok lett az olimpián Makkos Vilmossal. Ezt követően külföldre került Ausztriába és innen végül Mezőhegyesen kötött ki tenyészkancaként ahol számos kiemelkedő tulajdonságokkal rendelkező csikónak adott életet: Vadrózsa és Artemisz. Artemisz, Balogi Andrással a nyergében magyar bajnokságot nyertek, Vadrózsa pedig Krucsó Ferencsel részt vettek a moszkvai olimpián. Ezt követően még kettő olyan csikót ellett, amelyek sikeresen szerepeltek a 140 cm-es vagy akár nagyobb díjugrató pályákon, Ciklon (a Korenbleem-ivadék), és Eroica (az Aldato VI). Későbbiekben számos neves csikó született még Korhely II Korenbleem xx után, Aldato VI pedig Aldato után. Ezek a lovak

teljes mértékben megfelelnek a jelenlegi kisbéri-félvér tenyésztési szabályzatnak, de sajnos a kancacsalád a fajta számára a több generáción át történő sportirányú keresztezés miatt elveszett, a ménnek pedig a kevés ivadék miatt nem tudtak vonalat alapítani. (saját forrás)

7.kép: Pillangó

8.kép: Pillangó

Őzike

Teljes nevén Apátipusztai Őzike 1959-ben született a Kisbéri Ménest alkotó Apátipusztán. Apja 1038 Fenék V-14, anyja Őszinte, 131 Csákó-77 után a további anyai származás sajnos nem ismert. Ákos Ajtonnyal két alkalommal is megnyerték a Magyar Bajnokságot. Fokos holsteini mén után született csikója, Őszinte, aki nem igazán a kiemelkedő sportpályafutása után került ménesbe ahol Merengő Örzse nevű kancája született, amely megalapította a Timpex Ménés legjobb eredetű kancacsaládját.

Az ő nevéhez vezethető vissza Timpex Bölcsész, aki apai vonalon Őzike kancacsaládjából, anyai vonalon pedig Oltszem I Pacsirta családjából származik. Kiváló sporteredményekkel rendelkezik, már közel ötvenszer nyertek lovasával ifj. Szabó Gáborral nemzetközi szintű versenyeket. (saját forrás)

9. kép: Timpex Bölcsész ifj. Szabó Gáborral

Szikrázó

Szikrázó, azaz 1133 Szikrázó-3, vagy Szikrázó I tm. A Sárvári Ménesben született 1974-ben, apja Szikrázó xx (e. Scintillant xx), anyja 167 Shannon IV. Gyönyörű küllemű és tehetségesen ugró ló volt, Varró Józseffel a Kiskunhalasi Határőr Dózsánál volt magyar bajnok, és szerepelt nemzetközi hadsereg-bajnokságon. Néhány fia révén sikerült megőrizni a vonalát.

Istafan Sissy

Istafan Sissy: 2004. évi szürke kanca -- a bizonyíték arra, hogy a jó genetika a mai napig megtalálható a fajtában. Apja Istafan, anyja Széplak XIII Szellőcske. A kanca itthon megnyerte a Sportló Kancavizsgát, majd pár év versenyzés után elkerült Olaszországba. Több nagy versenyen való sikeres szereplés után Giulia Martinengo Marquet -vel 2015-ben olasz bajnokságot nyert. Sajnos lovása ezután eladta Dél-Amerikába. Anyai féltestvére Tangelo után BN Silver.

2.3. Kisbéri-félvér tenyésztése és annak sajátosságai, tenyészló kiválasztás

A lovat különböző célokra használja az emberiség. Ennek köszönhetően a szelekció és a nemesítés módszerei rendkívül változatosak. A tenyészcélt képező fő- és mellék tulajdonságok sokszor átfedést képeznek, így sok hasznosítási forma esetében támasztunk hasonló követelményeket a lovakkal szemben.

Kisbéri-félvér tenyésztése

A kisbéri-félvér tenyésztésének szabályait a fajta tenyésztési programja írja elő. Az egyesület előre meghatározott tenyészcél alapján dolgozik, amely magába foglalja, hogy a lófajta az egykori kitenyésztett magasfélvér jellegű fajtának megfelelő legyen és ennek hatására mutató fogatlovakat állítsanak elő a hagyományos tenyésztési módszerekkel. Emellett nagy hangsúlyt fektetnek a sportirányú tenyésztésre is ahol a díjugratásra és lovastusára szelektálják és tenyésztik az egyedeket. Fontos, hogy kiegyensúlyozott, könnyen kezelhető, könnyen tanítható és munkabíró lovakat tenyészünk. Fontos követelmény még, hogy akkor tekinthető kisbéri-félvérnek egy adott ló, hogyha megfelel a Kisbéri Méneskönyv követelményeinek, illetve az egyesület által nyilvántartott és elfogadott ménék szaporulata. (A Kisbéri-félvér fajta Tenyésztési Programja 2017)

Fajtán belül megkülönböztetünk többféle tenyésztési eljárást a fajtatiszta tenyésztést és a cseppvér keresztezést illetve a vonaltenyésztést.

A **fajtatiszta tenyésztés** során a kisbéri-félvér kancákat az alábbi fajtájú ménekkel lehet fedeztetni:

- Kisbéri-félvér
- Angol telivér
- Furioso-north star
- Shagya-arab
- Gidrán
- Trakehneni (a II. világháború előtt hasonló volt a fajta tenyésztési módszere a kisbéri-félvéréhez, így a ménesvezetés 3 kiváló trakehneni mént importált (Széplak, Formás és Lobogó), így ez a fajta nem idegennek, hanem nemesítőnek számít)

Fajtaazonossági vizsgálatot kell végezni, amely a ló származási lapjának negyedik ősi sora alapján történik, ebben a sorban 16 őst vizsgálnak, amelyből maximum 2 őst tartozhat idegen fajtához.

Nem számítanak idegen fajtának a fent említett fajták. A fajtaazonosság beigazolódása után megjelölésre kerül a lóútlevélben is.

Keresztezés

A kiséri-félvér fajtába idegen fajta csakis cseppvér-kereszteléssel kerülhet be. Az egyesület bizottságának engedélye alapján kizárólag teljesítmény javításának érdekében kerülhet be keresztezési partnerként. Fontos kritérium, hogy minimum 50% telivér, arab vagy anglo-arab vérhánnyal kell rendelkeznie illetve meg kell felelnie a kiséri-félvér küllemének. Ezek a fedezőmének minden évben maximum a meglévő kancaállomány 8%-át fedezhetik.

Vonaltenyésztés a fajtában

Napjainkban léteznek élő, új és régi, telivér, arab illetve trakehneni ménvonalakat. Ahhoz, hogy fent tudjuk tartani a genetikai variabilitást, elegendő ménvonallal rendelkezünk. Sajnos mostanság is vannak kihálófélben lévő vonalak, mint például a Dunure illetve vannak virágzó vonalak, amelyek egyre több egyeddel rendelkeznek (Széplak). (A Kiséri-félvér fajta Tenyésztési Programja, 2017)

Tenyészló kiválasztás

A tenyészló kiválasztás, ezen belül is a mének kiválasztása állattenyésztési szempontból az egyik alappillértnek számít, amely kiterjed az őseikre illetve az adott egyed tulajdonságaira és teljesítményére.

A kiválasztásra egy úgynevezett „osztályozási művelet” folyamán kerül sor, ez érvényes a magántulajdonban lévő ménekekre és az állami tulajdonban lévő ménekekre is. (Internet 5)

A kiválasztást végző az egyesület tenyésztői bizottsága által kijelölt bíráló bizottság végzi. (saját forrás)

A méneket az alábbi szempontok alapján minősítik:

- származás
- küllem
- mozgás
- saját teljesítményvizsgálat
- ivadékok minősége

Miután minden előírásnak megfelel az adott ló, különböző kategóriákba sorolják őket:

Ajánlott mén: a felsoroltak szempontok közül legalább 4 szempontban jelentősen meghaladja a fajtában található fedezőméneket és általa javulás, előrehaladás várható a fajtában.

Elfogadott mén: legalább 3 vagy annál kevesebb szempontban kiemelkedő egyedek, az általuk történő fedeztetéssel egyes párosítások esetén minőségbeli javulás illetve szinten tartás történik.

Célpárosításra engedélyezett mén: Kizárólag azért kapják meg a fedeztetési engedélyt mivel nincs olyan hibájuk ami kizárná, viszont nagy javulásra nem lehet számítani, leginkább a fajta szinten tartására használják. Csikóik csak akkor kaphatják meg a kisbéri-félvér jelölést, ha a tenyésztő még a fedeztetés előtt engedélyt kér a tenyésztői bizottságtól a célpárosításra.

Cseppvér-keresztelésre engedélyezett mén: Fajtájukat tekintve nem kisbéri-félvérek, viszont kiemelkedő sportteljesítményük, küllemük miatt használatuk engedélyezett. A mének osztályozását évente felül kell bírálni és így alacsonyabb illetve magasabb kategóriákba kerülhetnek az ivadékaik teljesítménye alapján. Azok a mének, akik 5 évig nem fedeznek és nem születik tőlük csikó, tenyészszemlén újra be kell mutatni illetve a tenyésztési engedélyüket felül kell bírálni, akár vissza kell vonni. (A Kisbéri-félvér fajta Tenyésztési Programja, 2017)

2.3.1. Ajánlott fedezőmének

Fontos a fajtafenntartás céljából, hogy megfelelő genetikai tulajdonságokkal rendelkező fedezőménekkel vigyük tovább a fajta kiváló tulajdonságait. A további pár sorban be szeretnék mutatni néhány hivatalos fedezőmént a fajtából.:

Bob herceg Hunor (10.kép)

Kiemelkedően elegáns küllemmel rendelkező mén. Díjugratásban kis ideig versenyzett ahol kiváló eredményeket ért el, ezután került be a tenyésztésbe. Bob herceg Hunor több fajtában is megtalálható az ajánlott mének listáján. A mén 2006 óta vesz részt a tenyésztésbe és eddig 76 csikója született, melyből 53 kisbéri csikó. (Internet 6)

10. kép: Bob herceg Hunor

Széplak Sejk

Kiváló származással rendelkező fedezőmén, apja 303 Széplak IX-40 aki a kisbéri-félvér fajtában az eddigi legnagyobb teljesítményt érte el. Apja díjugratásban eredményesen szerepelt évekig és Hortobágyon is ő tartotta sokáig a magasugró rekordot a 2 m feletti teljesítményével.

Széplak Sejk (11. kép) szintén díjugratásban kezdett el versenyezni ahol hatalmas előrelépések és fejlődés volt látható. Kifejezetten jó mozgással rendelkezik, könnyed ügetéssel és térélelő vágtaival. Eddig összesen 47 csikója született, amelyből 39 kisbéri-félvér. (Internet 6)

11. kép: Széplak Sejk fedezőmén

Rakéta Remény

Rakéta Remény (12. kép) egy kiváló ugróképességekkel rendelkező fedezőmén. Felmenői között rokonságot találhatunk Formás II ménnel. Nagycenken megnyerte a saját teljesítményvizsgálatot a legmagasabb pontszámmal. Kiemelkedő ugróképessége miatt eredményesen versenyeznek vele díjugratásban illetve military szakágban egyaránt. Információk szerint 20 kisbéri-félvér csikója született eddig. (Internet 6)

12. kép: Rakéta Remény fedezőmén

Fokos Fanthomas (13. kép)

Kiváló származással rendelkező fedezőmén, felmenői között megtalálható az eredeti kancacsaládból is. Kiemelkedő mozgása és tömeges külleme miatt fogatlovak előállítására alkalmas lehet.

13. kép: Fokos Fanthomas

2.4. Küllemi bírálat jelentősége

A lovak küllemtanán belül megkülönböztetünk leíró és funkcionális küllemtant. Számtalan alkati, küllemtani, anatómiai tulajdonságokból lehet következtetést vonni a lónak a későbbi használati értékére. (NOVOTNI,2009)

Az anatómiai arányokat a ló egész testére vizsgálják, így az arányos testfelépítés és a testtömeg egyensúlya a ló ideális megjelenését eredményezi. Az arányosság mellett a lovak testalkatát is értékelik, például az izmok, csontozat és az ágyéki keresztcsont illeszkedését a farokhoz. (NOVOTNI,2009)

A ló mozgása is fontos szempont melynél a rugalmasságot, elengedettséget, ritmusát és irányítását figyelik a bírálók. (NOVOTNI,2009)

A küllem nagy befolyással bír a lovak hasznos élettartamára, mivel alkatából fakadóan egy-egy testrész hamarabb elhasználódhat. (NOVOTNI,2009)

A bírálat során figyelembe veszik a ló megjelenési hibáit is, például a fülek, szemek, állkapocs esetleges eltéréseit. Ezek a hibák nem feltétlenül jelentenek problémát az állat egészségére ellenben esztétikailag befolyásolják a ló küllemét. (NOVOTNI,2009)

2.4.1. Küllemi bírálati módszerek:

Három bírálati módszert különböztetünk meg.

Az első a leíró bírálati módszer melyet a legfiatalabb, fejlődésben lévő állatoknál használunk. Itt még nem tudnak pontos következtetéseket levonni az állatról mivel még fejlődésben vannak, így a bírálók nem is pontozásos rendszert használnak, csupán kategóriákba sorolják őket, miszerint a csikó lehet: kíváncs, megfelelő és nem megfelelő. Ha valamelyik csikó a „nem megfelelő” kategóriába kerül, akkor egy rövid szöveges indoklást kell mellékelniük a bírálóknak.

(NOVOTNI,2009)

Ez a bírálati eredmény az idő teltével változhat, mivel a csikó folyamatos fejlődésen megy keresztül, így lényegében ez a módszer egy pillanatnyi képet fog festeni az adott egyedről és emiatt nem alkalmas tenyészték becslésre és nem elhanyagolható miatta a felnőttkorban végzendő későbbi bírálat. (NOVOTNI,2009)

A második és egyben leggyakrabban használt bírálati módszer a pontozásos küllemi bírálat. A módszer lényege, hogy az előre meghatározott fajta standard szerint pontozzák a lovakat egy adott skála alapján. A fontosabb szempontoknál megadott szorzókat alkalmazzák a pontozás során. A kapott eredményeket a „Ló és csikó bírálati - Mozgásbírálati” lapon (14. kép) rögzítik. Az itt kapható maximális pontszám 100. A bírálati lapon 20 bírálati szempont van, melyen végighaladva értékelik a lovakat. Minden vizsgálandó követelményt 5-ös skálán kell értékelni. . (NOVOTNI,2009)

LÓ BÍRÁLATI LAP

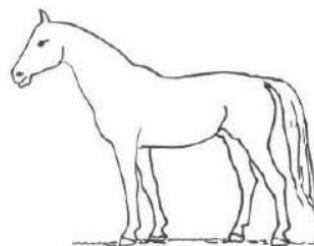
A bírálat időpontja: Helye:

A ló törzskönyvi száma, neve	Születési éve	Színe	Neme	Fajtája	Azonosítója
Tulajdonosa:			Méretei:		

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám	Megjegyzés
Osszbenyomás	10		
Tipus	5		
Nemi jelleg	5		
Arányosság	5		
Fejlettség	5		
Fej	5		
Fejtűzés	5		
Nyakillesztés	5		
Nyak hosszúsága, íveltsége	5		
Felsővonal (mar, hát ágyék)	5		
Lapocka, váll felkar	5		
Elülső lábak oldalról	5		
Szügy, mellkas has	5		
Elülső lábak előlről	5		
Elülső lábvégek (paták)	5		
Far	5		
Hátulsó lábak oldalról	5		
Hátulsó lábak hátulról	5		
Hátulsó lábvégek (paták)	5		
Összesen:	100		

MOZGÁS

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám
Lépés	hossza	10
	lendülete	10
	szabályossága	10
Ügetés	hossza	10
	lendülete	10
	szabályossága	10
Összesen:	60	

Bírálobizottság

14. kép: Ló bírálati lap

A harmadik bírálati rendszer a lineáris bírálati módszer. Ennél a módszernél az állatokat a mozgásukban és a küllemükben egyaránt vizsgálják. Szempontok szerint 1 és 50 között adhatók a pontok, van ahol a 25 számít a legjobbnak és van ahol az 50. Az elülső lábállás esetében a 25 pont a tökéletes, ez alatt hegyfaltiprónak számít, fölötté pedig franciásnak. Ezzel szemben a far izmoltságánál az 50 pont számít a legjobbnak. . (NOVOTNI,2009)

A módszer előnye, hogy lehetőséget ad összehasonlító bírálatra és statisztikai értékelésekre.

2.4.2. Kisbéri-félvér általános értékmérő tulajdonságai

A kisbéri-félvér nagyon közel áll az angol telivérhez így ez egy magas félvér típusú fajta lett.

A küllemére elég szigorú szelekció során a telivérnél korrektebb, határozottabb fajta lett. Feje egyenes vonalú, határozott és nemes. Fejét és marját egy középmagasan illesztett, ívelt nyak köti össze. A marja kifejezett és hosszan a hátba nyúlik. A közepesen hosszú hátat egy jól izmolt far, „almafar” követi. (A Kisbéri-félvér fajta Tenyésztési Programja, 2017)

Mély mellkasa és hosszú dőlt lapockája van. (A Kisbéri-félvér fajta Tenyésztési Programja, 2017)

Tenyésztés során kívánatosak a száraz lábak és az egyenes lábállás.

Kisbéri- félvér küllemi fajtastandard

1. táblázat: Kisbéri-félvér küllemi fajtastandard (

Bírálat tárgya	Kívánatos	Elfogadható	Nem kívánatos
Összbenyomás	Elegáns, nemes, de erőteljes, szilárd szervezetű, háts típusú ló.	Kevésbé nemes, ha az egyéb feltételeknek eleget tesz.	Durva, heterogén, laza szervezetű, vagy túl finom, nemi jelleghiánya
Fej	Testtömeggel arányos nagyságú, száraz finom, egyenes profilvonalú, kifejezett tekintetű, kint ülő nagy szemekkel, tág orrnyílások, szabályos, ép fogazat.	Kevésbé megnyerő, de nem durva, kisfokú burkoltság.	Durva, otromba, vagy túl finom, domború profilvonal, fogazati rendellenességek.
Nyak	Középmagasan illesztett, hosszú, karcsú, jól ívelt, jól izmolt, finom, vékony szálú sörény (és fark) szőrök.	Nem elég hosszú, de jól illesztett, vagy kevésbé ívelt, de a kívánatostól nem nagymértékű az eltérés.	Rövid, egyenes, izomszegény "hegedűnyak", kifordított "szarvasnyak", vagy hidegvérű beütésre utaló rövid, terhelt. Durva, dús, hullámosszőrök.
Mar	Kifejezett, hosszan hátbanyúló, jól izmolt.	A kívánatosnál kevésbé hosszú vagy kifejezett.	Rövid, púpos, izomszegény, vagy süppedt.
Hát	Rövid, elég feszes, jól izmolt.	Kisfokban előremélyedt.	Hajlott, púpos, túl hosszú.
Ágyék	Rövid, feszes, zárt.	A kívánatosnál hosszabb, ha az elég feszes.	Hosszú, laza, vagypúpos
Far, comb	Terjedelmes, hosszú, jól izmolt.	Kisfokban csapott far, ha elég hosszú és izmolt.	Izomszegény, rövid, vízszintes far, erősen csapott, barázdált.
Szügy	Közepesen széles, de jól izmolt, mély.	A kívánatostól a széles felé való eltérés.	Keskeny, izomszegény "kakasszügy"
Mellkas	Mély, közepesen dongázott, terjedelmes, hosszú lapátos porci tájék.	A kívánatosnál laposabb, ha elég mély és terjedelmes.	Lapos, sekély, rövid lapátos porci tájék.

Nemi szervek	Ép, mindennemű sérüléstől, betegségtől mentes.		Bárminemű morfológiai vagy egészségügyi rendellenesség.
Lapocka, felkar	Hosszú, dőlt, izmos, szabad mozgást lehetővé tevő.	A kívánatostól kismértékű eltérés.	Rövid, meredek, izomszegény.
Lábtő, szár, boka, csüd, paták	Terjedelmes ízületek, tiszta száraz, jól illesztett és inalt, közepes hosszúságú száraz, szabályos szögelésű közepes hosszúságú csüdök, testtömeggel arányos méretű szabályos, ép szaruanyagú paták.	Kisfokban fűzött vagy burkolt, a kívánatosnál hosszabb szárazak vagy csüdök, korrigálható patarendellenességek (patafaragással).	Erősen fűzött, hosszú, gyengén inalt vagy kötőszövetes, burkolt száraz, hosszú puha csüdök, vagy meredekség, dús bokaszőrök, nem korrigálható, nem rendellenes használat során szerzett patahibák (pl. bakpata, porhanyósszaru, teletalpúság).
Csánk	Terjedelmes, tiszta, száraz, torzulás mentes.	A természetes elhasználódásnak megfelelő mértékű deformációk.	Rövid, keskeny vagy kivágott csánk, nagyfokú burkoltság, súlyos deformációk.
Lábszerkezet	Elöl, hátul szabályos.	<u>Elöl:</u> kismértékű franciáság, vagy hegyfaltipró, az elhasználódással arányban álló rokkantság. <u>Hátul:</u> kisfokú kardosság, tehenesség.	Súlyos mértékű lábszerkezeti hibák, a használat által nem indokolható mértékű elhasználtság, patológiai esetek.
Mozgás	Lendületes, szabályos vonalú, hosszú, térnyerő lépés és ügetés, hátulsó lábak lépnek túl az elülsők patanyomát, ügetésben a nyújtás képessége legyen meg.	Szabályos vonaltól kissé eltérő, ha elég lendületes és térnyerő.	Rövid, kötött, aprózó, nem elég térnyerő, szabályos vonaltól erősen eltérő láb-előrevitel, sántaság.

Tenyésztése során előfordulhatnak hibák, melyek az alábbiak lehetnek:

A szabályos fejforma fajtánként eltér, így ennek megítélése függ a bírált ló fajtájától. Ez a szempont a megítélésnek egy nagyon fontos eleme a ló összbenyomására való tekintettel. Szemek kicsik, orrlyukak szűkek és a fejet egészében durva szőr borítja. Tenyésztés során sokszor nem kedvező tulajdonságként megjelenik a túl széles és aránytalanul domború homlok emellett a túl keskeny fejtető utalhat az agyvelő illetve az agykoponya visszamaradott fejlettségére. ((BEDŐ ÉS MUNKATÁRSAI,1995)(BREM,1998)

A nyak hossza és annak illesztése fontos szerepet játszik a ló hasznosításában mivel ez a testtáj az egyensúlyozás egyik fontos szerve. Ha egy lónak úgynevezett hattyúnyaka van, amely erősen ívelt és hosszú akkor hajlamos lesz a szár mögé bújásra. Szintén súlyos küllemi hibának számít a szarvasnyak amelynél az alsó nyakél sokkal izmoltabb mint a felső. Az egyenes nyak velejárója az alacsony nyakillesztés, amely sem optikailag nem szép, hanem emellett nehéz helyesen izmolni ezt a testtájat. (NOVOTNI,2009) (BODÓ I. ÉS MUNKATÁRSAI, 1995)

A marnak is fontos a helyes izmoltság és a megfelelő hossz. A mar nagysága illetve hátba nyúlásának a mértéke határozza meg, hogy mekkora lesz az izmoknak a tapadási felülete. A hát hosszúsága meghatározó szerepet tölt be a hátulsó lábak súlypont alá lépésében. A rövid hát kedvezőtlen, általában hátfájás alakulhat ki ezeknél a lovaknál és a mozgásuk kevésbé lesz térölelő. ((KLIMKE,1990)

Rendkívül fontos a szabályos lábállás a teljesítőképesség szempontjából. Gyakran előforduló hibák közé tartozik az fűzött szár.

Ha a lábtő kifele hajlik, akkor olábnak nevezzük, a befelé hajlót x-lábnak. Emellett megkülönböztetünk még franciás lábállást ahol a lábtengely egyenes, de a csüd és a pata kifelé fordul, ennek az ellentétje a hegyfaltipró. (NOVOTNI, 2009)

A hátulsó lábak is meghatározó szerepet töltenek be, általában két esetet különböztetünk meg, az egyik a tehenes a másik a dongás lábállás. Az első esetben a ló csánkjai befelé míg a második esetben kifelé dőlnek. (NOVOTNI, 2009)

Leggyakoribb színe a sárga és a pej, de ritkán előfordul szürkében és feketében is. (NOVOTNI, 2009)

2.5. Kisbéri-félvér ménjelöltek beutaló szemléje

Lehetőségem nyílt ellátogatni a 2023.03.17-én Felsősarlós pusztára a Lóska Méneshez ahol megtekinthettem egy kisbéri-félvér ménjelöltek beutaló szemléjét.

Maga a ménes fő profilja is ez a fajta. Lóska János a ménes alapítója a nyolcvanas évek elején kezdte el felkutatni és regenerálni az értékes kancacsaládokat (Maxim Büszke, Maxim Énekesnő, Filou Baba, Szikrázó Szikra) illetve a ménvonalakat. 1987-ben létrehozták a Wesselényi Miklós Sport és Lótenyésztő Egyesületet, amely 1987-ben az első elismert magánkézben lévő törzstenyésztetté vált és így látja el a fajta génmegőrzését és teljesítményvizsgálatát.

1987-ben egy kiváló törzsmén született a ménesben Ozora-Árvácska II Álmos (15. kép), akinek ivadékai kiemelkedő eredményei alapján ő volt a legkiválóbb tenyészmén és a ménes alapítója.

15. kép: Ozora-Árvácska II Álmos

Elsődleges céljukká vált a fajtafenntartás de emellett nagy hangsúlyt fektetnek a jobb tulajdonságok, mozgás és ugróképesség javítására is melyet cseppvér-keresztelés útján végeztek trakehneni ménekkel (Postilion, Advent, Braunsberg) és más külföldi ménekkel (Címer xx Amati, Cenzor).

A tenyészet lovai nem csak a sportban, hanem a turizmusban és a szakoktatásban is az elsők között szerepelnek. Számos tenyészszemle nyerteseként a ménes által tenyésztett lovak kerültek

ki, ez köszönhető Lóska Jánosnak, aki tizenháromszor volt már az év legeredményesebb tenyésztője. Emellett kétszer volt aranykoszorús tenyésztő és 2008-ban a Farmer Expo-n a munkájának köszönhetően elnyerte a Tenyésztési Nagydíjat.

Az évek során számos lovat értékesítettek külföldre, különféle célokra, sport, tenyésztés és szabadidős lovaglásra.

A sportban kiemelkedő eredményeket hoznak a ménes lovai már egészen 1991-től, amikor az első generáció felnőtt. Ozora Árvácska Árva nevű mén aki Nádházy Árpáddal megnyerték 1995-ben díjugratásban a Nemzetközi Mezőhegyesi Kanca-és Ménversenyt, Díjugrató Országos Bajnokságon egyéni aranyat szereztek, csapatban pedig bronzérmesként zártak. Ezt követően számos kiváló eredmény született, Ozora II Twin Peaks (16. kép) 2001-ben minősült a Fiala Lovak Világbajnokságára és 2002-ben magas fölényrel megnyerte a Military Országos Bajnokságát és az év military lova lett.

16. kép: Ozora II Twin Peaks

Ménjelöltek beutaló szemléje

A 2023.03.17-én megtartott szemlén összesen 13 mén vett részt melyekből 10 volt kisbéri- félvér. Közülük 3-an kaptak ménvizsga beutalót, a többi egyed nem felelt meg a fajta kritériumainak. Számos tulajdonságot figyelembevéve történik a lovak pontozása, először egy küllemi bírálaton vesznek részt ahol egy szempont van ahol 10 a maximálisan adható pont, a többinél pedig 5. Észrevételem alapján, a küllembírálat során azok a lovak amelyek a maximálisan kapható 100

pontból minimum 70 fölötti számmal végeztek ők megfelelőnek bizonyultak, emellé jön még a mozgásbírálat ahol az összesen megszerezhető pontszám 60 és külön pontozzák a lépés-ügetés hosszát, lendületét és szabályosságát. A mének még szabadonugrásban is ki lettek próbálva ahol három szempont alapján értékelték őket. Az első a stílus, akkor a legideálisabb az ugrás ha a legkisebb erő kifejtést hajtja végre a ló, figyelembe kell venni a hát illetve nyak használatát és a végtagoknak a zártságát. Emellett még fontos a vágtnak a minősége és, hogy a ló megfelelő vágtahosszt tegyen meg az ugrások között. A következő szempont a képesség, ezt a legnehezebb meghatározni, inkább csak következtetni lehet az ugrás teljesítéséből. A harmadik szempont pedig a készség, ahol a ló hozzáállását figyelik meg, az óvatosságát és a tanulékonyágát. (saját forrás)

Az alábbi lovak kaptak beutalót ménvizsgára:

Mayday Maystorm L

Mayday Majstorm L 2019-ben a Lóska Ménesben született pej mén. Marmagassága bottal mérve 161 cm, szalaggal mérve pedig 167 cm, övmérete 177 cm és szárkörmérete 20 cm.

A bírálati időpontja: 2019.03.17 Helye: Vagy

LÓ BÍRÁLATI LAP

A ló törzskönyvi száma, neve: Mayday Maystorm L Születési éve: 2019 Színe: P Neme: H Fajtája: B Azonosítója: KB 19 137

Tulajdonosa: Lóska Ménes, Vagy Mérései: 161/167-177-20

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám	Megjegyzés
Összbenyomás	10	8,5	
Típus	5	3,5	
Nemi jelleg	5	3,5	
Arányosság	5	3,5	
Fejlettség	5	3,5	
Fej	5	4	
Fejtűzés	5	3,5	Magas - jó
Nyakillesztés	5	3,5	
Nyak hosszúsága, íveltsége	5	3,5	Közepes
Felsővonal (mar, hát ágyék)	5	3,5	
Lapocka, váll felkar	5	3,5	Magas, jó benyomás
Elülső lábak oldalról	5	3,5	Magas, jó benyomás
Szügy, mellkas has	5	3,5	
Elülső lábak előlről	5	3,5	je. lábak, jó benyomás
Elülső lábvégek (paták)	5	3,5	paták szél
Far	5	3,5	
Hátulsó lábak oldalról	5	3,5	
Hátulsó lábak hátulról	5	3,5	je. lábak
Hátulsó lábvégek (paták)	5	3,5	
Összesen:	100	70	

MOZGÁS

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám
Lépés		
hossza	10	7,5
lendülete	10	7
szabályossága	10	6
Ügetés		
hossza	10	7,5
lendülete	10	7,5
szabályossága	10	5,5
Összesen:	60	41

Handwritten notes: Készség: 6,5; Készség: 5,5; Stílus: 6

Handwritten note: Hengere beutalt.

Signature: [Signature]

Bírálóbizottság

17.kép : Mayday Maystorm L bírálati lapja

A bírálati lap alapján, a küllemi bírálaton az összbenyomásra 6,5 pontot kapott, ami a közepes és a közepesnél jobb kategóriák között helyezkedik el. Jól látható, hogy sok szempontonál 3,5 pontot kapott, amely szintén a közepes-közepesnél jobb csoportba tartozik. A küllemi bírálatra összesen 70 pontot kapott a mozgásbírálatra pedig 41-et így sikeresen teljesített és megkapta a beutalót a ménvizsgára.

Maxim Igaz F8Q

Maxim Igaz F8Q (19. kép) egy 2020-ban született sárga mén, melynek tenyésztői Kacziba Pál és Varga István. Méreteit tekintve bottal mért marmagassága 170 cm, szalaggal 180 cm, övmérete 193 cm, szárkörmérete pedig 21 cm.

A bírálat időpontja: 2020. 03. 17. Küllem: 7,5
Mozgás: 7
Összesen: 14,5

LÓ BÍRÁLATI LAP

A ló törzskönyvi száma, neve: Maxim Igaz F8Q Születési éve: 2020 Helye: 14

Tulajdonosa:	Neme:	Fajtája:	Azonosítója:
Kacziba Pál és Varga István	M	B	KB20069

Méretei: 170/180-193-21

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám	Megjegyzés
Összbenyomás	10	8	
Típus	5	4	
Nemi jelleg	5	3,5	
Arányosság	5	4	
Fejlettség	5	4,5	
Fej	5	3,5	
Fejtűzés	5	3,5	
Nyakillesztés	5	4	
Nyak hosszúsága, íveltsége	5	3,5	
Felsővonal (mar, hát ágyék)	5	3,5	
Lapocka, váll felkar	5	4	
Elülső lábak oldalról	5	3,5	
Szügy, mellkas has	5	3,5	
Elülső lábak előlről	5	4	
Elülső lábvégek (paták)	5	4	
Far	5	4	
Hátulsó lábak oldalról	5	4	
Hátulsó lábak hátulról	5	4	
Hátulsó lábvégek (paták)	5	4	
Összesen:	100	77	

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám
Lépés	10	7
hossza	10	7
lendülete	10	6,5
szabályossága	10	3
Ügetés	10	3
hossza	10	3
lendülete	10	3
szabályossága	10	3
Összesen:	60	41

1 éves korában fel. engedélyt és ménigaz - beutalót kapott.

Bírálóbizottság

18. kép Maxim Igaz F8Q bírálati lapja

Összbenyomásra egy kiemelkedő pontszámot kapott, amely a „jó” minősítést jelenti. Emellett fejlettségre 4,5 pontot kapott miszerint „igen jó”-nak számít a szabályzat szerint. A szempontok többségében közelített a maximálisan kapható eredményekhez, ez is azt mutatja, hogy egy kiváló felépítésű ménről van szó. A küllemi bírálaton összesen 77 pontot kapott a végén.

Mozgásbírálaton lépésre 6,5-7 pont között kapott, ügetésre pedig 6,5-8 pont között, itt az összpontszáma 43 lett.

Szabadonugróban képességre illetve stílusra 7,5 pontot kapott, kézségre pedig 7-et.

Az eredmények alapján egy évre korlátozott fedeztetési engedélyt és ménvizsga beutalót adtak neki a bírálók.

19.kép: Maxim Igaz F8Q

A harmadik kisbéri-félvér mén pedig Cenzor Számadó

Cenzor Számadó szintén a Lóska Ménes saját tenyésztésű 2019-es sárga ménje. Bottal mért marmagassága 168 cm, szalaggal 173 cm, övmérete 188 cm illetve szárkörmérete 20,5 cm.

Kézesség: 6
Képesség: 6
Stílus: 6

A bírálat időpontja: 2023. 03. 17. Hely: Kézesség

LÓ BÍRÁLATI LAP

A ló törzskönyvi száma, neve	Születési éve	Színe	Neme	Fajtája	Azonosítója
Cenzor Számadó	2019	15	M	B	XG13/130

Tulajdonosa: József Horváth, Kézesség

Méretei: 168/135-188-22,5

KÜLLEM

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám	Megjegyzés
Összbenyomás	10	6,5	
Típus	5	4,5	
Nemi jelleg	5	3,5	
Arányosság	5	4	
Fejllettség	5	4	
Fej	5	3,5	
Fejtűzés	5	3,5	
Nyakillesztés	5	4	
Nyak hosszúsága, íveltsége	5	3,5	
Felsővonal (mar, hát, ágyék)	5	4	
Lapocka, váll felkar	5	3,5	
Elülső lábak oldalról	5	3,5	Enyhe íveltség
Szűgy, mellkas has	5	4	
Elülső lábak előlről	5	3,5	
Elülső lábvégek (paták)	5	0,5	
Far	5	4	Szűgy és jól izmolt
Hátulsó lábak oldalról	5	3	16,5 bírói, enyhe, átlagos
Hátulsó lábak hátulról	5	3,5	
Hátulsó lábvégek (paták)	5	3,5	
Összesen:	100	72	

MOZGÁS

Bírálati szempontok	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám
Lépés		
hossza	10	7,5
lendülete	10	7
szabályossága	10	7
Ügetés		
hossza	10	7
lendülete	10	7
szabályossága	10	6
Összesen:	60	41,5

Ménvizsga beutaló

Bírálatbizottság

20. kép: Cenzor Számadó bírálati lapja

Cenzor Számadó összbenyomásra 6,5 pontot ért el hasonlóan Mayday Maystorm eredményéhez. Számos szempontra 4 pontot kapott, amely a „jó” kategóriába sorolható illetve hasonló számban láthatunk 3,5 pontot a kapott pontszámok között. Kiemelték, hogy a fara csapott viszont emellett jól izmolt, illetve a hátulsó lábak oldalról való bírálatánál azért kapott 3 pontot mivel enyhén nyitott csánkja van. Mindent egybevéve a küllemi bírálaton 72 pontot ért el.

A mozgásbírálat során szép eredményekkel zárt, lépésre 7-7,5 pont között kapott, ügetésre pedig 6-7 között. Összesen 41,5 ponttal zárta a mozgásbírálatot.

Szabadonugróban képességre, kézségre és stílusra is 6 pontot adott neki a bíráló bizottság.

Mivel az elért pontszámok alapján úgy ítélték meg a bírálók, hogy megfelel a fajtában előírtaknak, így ménvizsga beutalót kapott.

3. Anyag és módszer

Szakdolgozatom készítése során elsősorban szakirodalmakból merítettem az információkat, illetve hiteles forrásokból. A téma részletesebb megismerése érdekében a kérdőíves formát választottam melyet több internetes csoportban illetve felületeken osztottam meg. Emellett Janászik Andrea és Lóska Eszter segítségével juthatott el a kérdőívem több a témában érintett személyhez is.

A kérdőív szabadon kifejezhető és előre megadott válaszlehetőségekből állt. 103-an töltötték ki.

A kérdőívem célja az volt, hogy felmérjem a lovasok illetve tenyésztők körében a kishéri-félvér keresettségét a piacon, használati módját illetve egyéb fontos kritériumot a fajtával kapcsolatban.

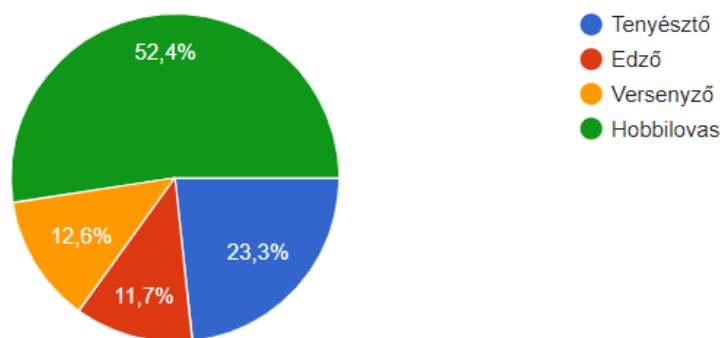
Az alábbi kérdéseket tetem fel:

1. Milyen nemet képvisel?
2. Milyen korosztályt képvisel?
3. A lovaglással való kapcsolata?
4. Miért választotta ezt a fajtát?
5. Mire használja ezt a fajtát?
6. Ön szerint a Kishéri lófajta mennyire keresett a piacon?
7. Ön szerint mik a legfontosabb szempontok a fajtánál, ami igazi kishéri-félvérre teszi az adott egyedet?
8. Véleménye szerint milyen jövője van a kishéri-félvérnek és miért?
9. Ön szerint milyen tenyésztési célt kellene követnie a fajtának, hogy fennmaradhasson és fejlődni tudjon a jövőben?

4. Eredmények és értékelésük

- A kérdőívet 103 ember töltötte ki.
- Nemek arányát tekintve
 - 76,7% nő
 - 23,3% férfi
- Életkorukat tekintve:
 - 10-20 7,8%
 - 21-30 37,9%
 - 31-40 18,4%
 - 41-50 22,3%
 - 51- 13,6%

Lovaglással való kapcsolata?

1.ábra : Kitöltők lovaglással való kapcsolata

A kitöltők között elsősorban hobbilovasok voltak, emellett nagyszámban megtalálhatóak a tenyésztők által adott válaszok is. Emellett 12,6%-ban versenyzőktől és 11,7%-ban edzőktől érkeztek kitöltések.

Miért választotta ezt a fajtát?

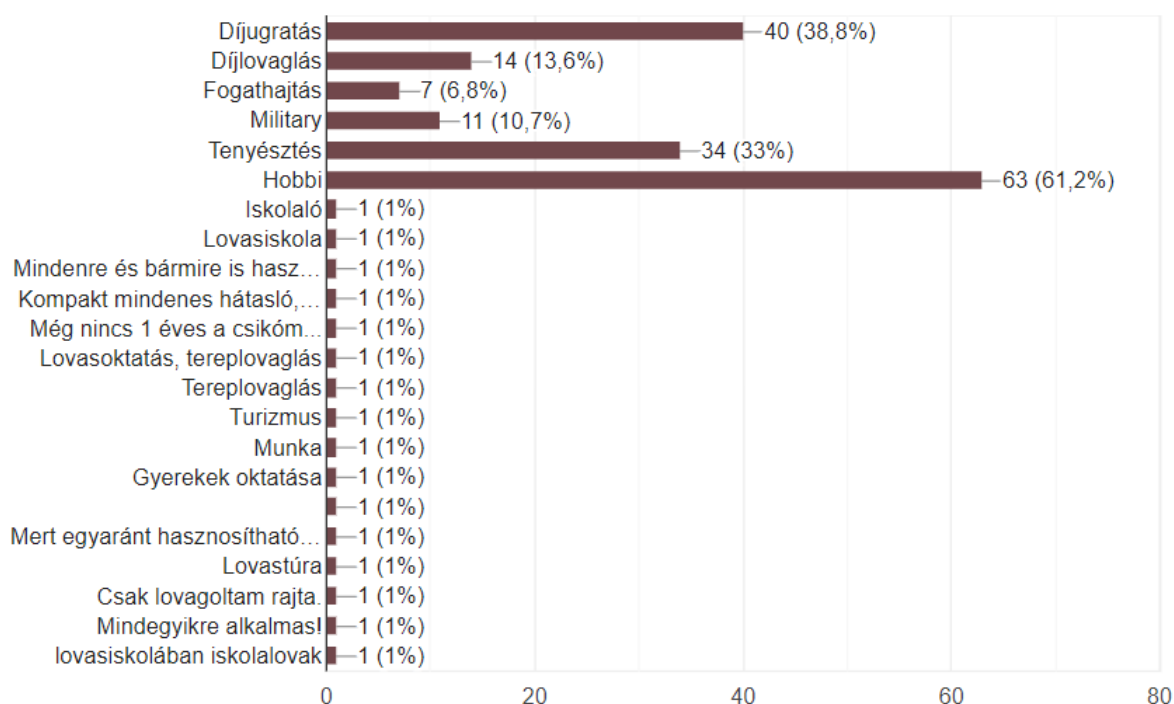
Eredetileg ez egy előre megadott válaszlehetőséges kérdés volt, viszont volt lehetőségük saját gondolatokat is írni a kitöltőknek. Meglehetősen sok eltérő válasz érkezett, teljesen más és más nézőpontokból. A többség (29,1%) a természete miatt választotta ezt a fajtát ezt követően volt, aki azért döntött a kisbéri-félvér mellett mert őshonos fajta illetve nagyszámban voltak

még akik a külleme miatt választották ezt a fajtát. Ezt követően 5,8% mások ajánlásai alapján nyitott felé.

Érdeemes kiemelni, hogy elég nagy számban voltak akik a „teljesen véletlenül” opciót választották, hiszen ez akár a fajta hírnevének fellendítésének is egy jó lehetősége lehet, mivel ha pozitív tapasztalatokkal gazdagodnak a tulajok akkor nagy valószínűséggel fogják ajánlani a kisbéri-félvért másoknak, vagy akár a jövőben is ha lehetőség adódik ismét a fajta mellett döntenek.

Továbbá a többi beérkezett válasz, főként egyéni és nem választható opció volt, ezek között számos visszajelzés a kisbéri-félvér természetére érkezett, mint például a jó szívóssága miatt, kiváló idegrendszere-nyugodtsága és kiegyensúlyozottsága miatt, ami alapján „multifunkcionálisnak” nevezhető ez a fajta és nem csak hobbilóként és családi lóként állja meg a helyét, hanem a versenypályákon is megtalálhatóak.

Mire használja ezt a fajtát? (103 válasz)

2. ábra: A kitöltők fajtahasználatra vonatkozó válaszaik

Használati módját tekintve, mint már említettem egy elég sokoldalú multifunkcionális fajtáról van szó, ezt a kitöltők által adott válaszok erősen alátámasztják, mindenki más és más területen használja a kisbéri-félvért.

A válaszadók 61,2%-a a hobbi célú felhasználást jelölte meg mely több szempontból is pozitív lehet, ugyanis a hobbi szinten űzött lovaglásnak szerte ágazó kimenetele lehet, például sport, tenyésztés és még számos lehetőség.

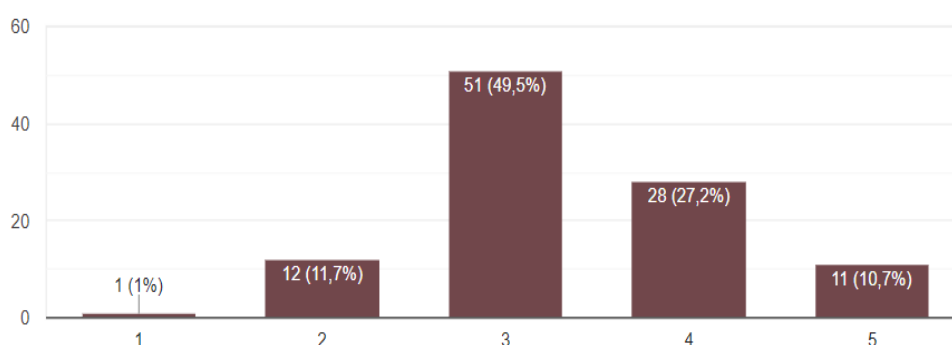
Ezt követte 38,8% aki a díjugratást választotta, ez az eredmény számomra hatalmas örömet okozott, mivel a kitöltők majdnem fele döntött a szakág mellett és ebből könnyen következtethetünk arra, hogy a jövőben még többet fogják sportcélra alkalmazni a kisbéri-félvért.

A kitöltők 33%-a tenyésztésre használja a fajtát, ez a szempont is nagyon fontos hisz az ő munkájuk által javítható illetve fenntartható a kisbéri-félvér és a jövőben is nagy figyelmet kell fordítani a tevékenységükre, mivel úgy gondolom, hogy az ő kezükben van a fajta jövője.

13,6% választotta a díjlovaglást, ezt követte a military 10,7%-al. Véleményem szerint a későbbiekben ezek a számok növekedni fognak, elsősorban a military szakágban, hiszen a fajta kiváló ugróképességgel rendelkezik, stabil idegrendszerrel és kiegyensúlyozott természettel, amely elengedhetetlen a sportban.

Ezt követték 6,8%-al a fogathajtók és számos egyedi válasz érkezett még, vannak akik iskolalónak használják, nem meglepő hisz kiváló társ lehet mind gyerekek és felnőttek számára egyaránt. Többen is írták, hogy „mindenre” is használják és használható.

Ön szerint a Kisbéri lófajta mennyire keresett a piacon?

3. ábra: Kisbéri-félvér piaci helyzete

Ennél a kérdésnél 1-től 5-ig terjedő választási lehetőséget adtam meg, a többség (51-en, 49,5 %) a 3-ast választotta ezzel azt mutatva, hogy a fajta iránti kereslet átlagosnak számít. 28-an választották a 4-est, amely az „átlagnál jobban keresett”-nek felel meg és 11-en (10,7%) választották az 5-öst miszerint „nagyon keresett” a kisbéri-félvér.

12 választás esett a 2-esre miszerint az átlagnál kevésbé keresett és 1 személy választotta az 1-est, amely az egyáltalán nem keresettet jelenti.

Következtethető a kérdésre beérkezett válaszokból, hogy az emberek számára kedvelt fajtáról van szó viszont még mindig nem tart ott, hogy az elsők között legyen a piaci viszonylatokban.

Magyarországon számos kisbéri-félvérrel találkozhatunk, amelyek kiemelkedő tulajdonságokkal rendelkeznek és jól teljesítenek a pályákon és a magánéletben is egyaránt. Emellett rengeteg jó lovat értékesítenek külföldre, ezzel is növelve az esélyt, hogy a jövőben nagyobb legyen a kereslet a fajtára, viszont ezzel együtt párhuzamba vonható az is, hogy kiváló lovak kerülnek el tőlünk, tehát van bőven pozitív és negatív hatása is.

Ön szerint mik a legfontosabb szempontok a fajtánál, ami igazi kisbéri-félvérré teszi az adott egyedet?

Kifejtős válaszadási lehetőséget adtam meg a kitöltőknek, kíváncsi voltam az egyéni válaszokra és ezért nem adtam meg előre lehetőségeket.

Számos válasz érkezett külön a küllemére vonatkozóan és hasonlóan magas arányban írtak a temperamentumáról és a belső tulajdonságokról. Emellett voltak akik vegyesen válaszoltak külső és belső tulajdonságokat egyaránt. A vegyes válaszok miatt nem is tudtam százalékos eredményeket megadni, mivel nem lenne releváns, hiszen egy válaszon belül több jellegű jellemzőt írtak a válaszadók.

A küllemére vonatkozóan rengetegen kiemelték, hogy elsődleges szempont a felépítése és a megjelenése, a lábak szilárdsága és a fejformája. Fontosnak tartják még, hogy acélos szilárd szerkezete legyen, és megfelelő rárával rendelkezzen az adott egyed.

Sokan az angol telivérhez hasonlították, miszerint küllemre a telivéreknél erősebb csontozattal rendelkeznek, de nem robusztusosak. Arányos, finom fejük és kifejező tekintetük van. Ami még meghatározó az a színük, hiszen ha meghallják a fajta nevét egyből egy sárga lovat képzelnek maguk elé.

A belső tulajdonságokat tekintve szintén magas arányban kaptam véleményeket.

A válaszadók szerint egy igazi kishéri-félvér nem csak küllemében, de természetét tekintve is jól elkülöníthető a többi fajtától. Fontos, hogy makacs, energikus, de közben mégis nyugodt, kiegyensúlyozott és jól együttműködő természetű lovakkal dolgozzunk együtt.

Itt is volt, aki az angol telivérhez hasonlította, miszerint jellemében sokkal szilárdabb és ellenállóbb, például a rideg tartás tekintetében. Kiemelték még többen azt is, hogy a jó idegrendszer az egyik alap jellemzője a fajtának.

A küllem és a belső tulajdonságok mellett még egy szempont volt, ami kiemelkedett a többi közül, mégpedig a származás és az ősök. Kulcsfontosságú szerepet játszanak a felmenők és a genetika, hiszen ezek a szempontok határozzák meg, hogy milyen lovat kapunk a jövőben. Ide sorolható még a telivér vérhányad is és az, hogy mekkora százalékban található meg „új” fajta a felmenők között és mekkorában vannak ott a régi kancacsaládok.

Megemlítették a használhatóságot is, többen írták, hogy univerzális fajta és, hogy kiemelkedő lovagolhatósággal rendelkezik. Ennél a jellemzőnél is előjön, fontos tulajdonságként az együttműködés, hiszen a lovagolhatóság egyik alap szempontja. A használhatósághoz sorolhatjuk még fontos kritériumnak a mozgást, ami szintén egy meghatározó tulajdonsága a fajtának, viszont ezt csupán csak elvétve írták.

Voltak, akik szerint az igazi kishéri-félvért a sportteljesítményről lehet megismerni, hogy mennyire teljesít jól egy adott pályán, viszont ez is csak elenyésző számban jelent meg a kérdőívben amiből következtethetünk arra, hogy elsősorban nem mint sportlóra gondolnak a lovasok és tenyésztők, viszont nincs teljesen kizárva a sportra való alkalmasság sem.

Véleménye szerint milyen jövője van a kishéri-félvérnek és miért?

Ez a kérdés volt számomra a legérdekesebb a beérkező válaszok miatt. Két csoportra tudnám osztani a válaszadókat, nagyjából 70-30%. Többség szerint szép jövő áll a fajta előtt, a másik csoport szerint viszont idővel teljesen el fog tűnni.

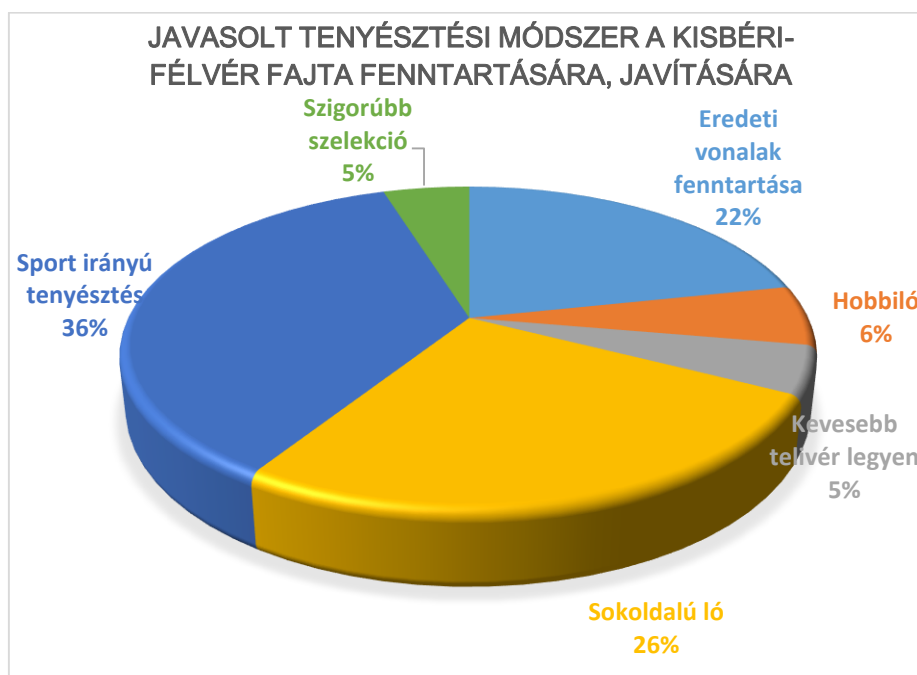
Kezdeném a bizakodó válaszok kiértékelésével. Nagy reményeket fűznek ahhoz, hogy felfelé ívelő tenyésztési hullám lesz a jövőben, amelyhez a tenyésztők tudnak a legtöbbet hozzátenni, ha megfelelő célzott párosításokat alkalmaznak a fajta fenntartásának érdekében. Többen kiemelték, hogy fontos lenne minél kevesebb külföldi és angol vérvonalat belevinni a kishéri-félvérbe és így megőrizhetné az eredeti vonásait.

Pozitívan tekintenek a sportcélú egyedekre is mivel eredményesen szerepelnek díjugratásban és military szakágban, ezzel együtt egyre többet próbálják ki őket díjlovaglásban és fogathajtásban is.

Többen írták, hogy az egyik legnagyobb akadálya a fejlődésnek az anyagi források hiánya, de így is azt vallják, hogy egy jól képzett kisbéri-félvér tökéletes hobбилó lehet és, hogy egyre többen kezdenek erre rájönni, emiatt előtérbe helyezik más fajtákkal szembe. Rengeteg biztató választ olvashattam és én is azt vallom, hogy virágzó jövő állhat a fajta előtt, hiszen kiváló kancákkal rendelkezünk melyek alapítók lehetnek és némi promócióval meg lehetne ismertetni a fajtát még sok-sok emberrel.

A másik oldalon azok a válaszadók állnak, akik szerint hanyatlik a fajta és idővel teljesen el fog tűnni. Kiszámíthatatlan jövőt látnak mivel nincs tenyészcél és véleményük szerint rosszul van pozícionálva és menedzselve a fajta. Számos válaszban olvashattam azt, hogy egyre több a beszűkült génvonal és ezzel együtt egyre több a kihaló vonal. Megemlítették még, hogy nincs megfelelő szelektálás és túl sok külföldi ménnel fedeztetünk Magyarországon, ami miatt teljesen kiszorítják a kisbéri-félvér méneket. Problémaként tekintenek még a sportkipróbálásra, nem gondolják elég alaposnak és szigorúnak, ebből arra következtetnek, hogy nem lesz elég eredményes egyik szakágban sem és emiatt fog csökkenni a kereslet.

Ön szerint milyen tenyésztési célt kellene követnie a fajtának, hogy fennmaradhasson és fejlődni tudjon a jövőben?

4. ábra: Javasolt tenyésztési módszer a kisbéri-félvér fenntartására és javítására

A fenti diagramm a kérdőívre beérkezett válaszok alapján készült, 103 kitöltő közül 84-en adtak választ erre a kérdésre.

Jól látható, hogy a válaszadók legnagyobb része (36%) szerint úgy lehet eredményesen végezni a fajtafenntartást és a fajtának a javítását ha nagyobb hangsúlyt fektetünk a sport irányú tenyésztésre. Véleményem szerint ennek csupán csak annyi a magyarázata, hogy a modern piaci igények megkövetelik a jó származással illetve jó tulajdonságokkal rendelkező lovakat annak érdekében, hogy eredményesen szerepeljenek a pályákon.

A második legnagyobb csoportba (26%) azok a válaszadók tartoznak, akik szerint egy sokoldalú ló vagy más néven többhasznú vagy „univerzális” ló kell ahhoz, hogy a fajtát fent tudjuk tartani. Ide tartozik az, hogy nem csak sportcélra, hanem akár hobbi célra vagy iskola lónak is ugyanannyira alkalmas legyen a kisbéri-félvér. Meglátásom szerint ez egy könnyen elérhető cél, hiszen egy nagyon jó fejű, kiegyensúlyozott és jó idegrendszerű fajtáról beszélünk, amely kiválóan alkalmas lehet számos szakágra, de akár hobbi célú tartásra is.

A következő csoport (22%) szerint nagyobb hangsúlyt kell fektetni az eredeti vonalak fenntartására és ez lehet a jövő kisbéri-félvér tenyésztésének a kulcsa. Kiváló eredeti vonalakat és kancacsaládokat ismerhettünk meg a múltban, amelyeket nem szabadna veszni hagyni és fent kéne tartani, ennek érdekében a tenyésztők tudatos munkássága tud a legnagyobb segítséget nyújtani a jövőre nézve.

A kitöltők 6%-a szerint a hobbi célú lovak tenyésztése lendíthetné fel a fajta hírnevét, volt aki írta negatívumnak, hogy ezzel párhuzamosan visszaesne a kereslet a sportolók körében, viszont egy igényes hobbilovat lehetne alakítani belőle. Véleményem szerint ez nem a legalkalmasabb módszer a fajtafenntartására, mivel ez csak egy szűk csoport igényeit tudná kielégíteni, így nem biztosítva széles spektrumot a kisbéri-félvér elterjedésének.

A válaszadók 5-5%-a a szigorúbb szelekciót és kevesebb telivér bevonását javasolta a megoldásnak. A szelekció alatt sokan arra gondoltak a kifejtett válaszok alapján, ami már többször előkerült korábban, hogy az eredeti vonalakat kellene jobban erősíteni a kiválasztás során és ebből következik, hogy kevesebb más fajtába tartozó lovat vonjunk be a tenyésztésbe. Voltak, akik a telivérhányadra fókuszálva alakítottak ki negatív véleményt melynek száma a telivérek tenyésztésbe vonásának hatására megnőtt.

5. Következtetések és javaslatok

Dolgozatom készítése során az elsődleges célom volt, hogy bemutassam a kisbéri-félvér történetét egészen napjainkig illetve, hogy meg tudjam ismertetni az emberekkel, hogy mennyire sokoldalú és együttműködő fajta, amely tényleg megérdemli a nagyobb figyelmet a jövőre nézve.

Kutatásomat egy online kérdőív segítségével végeztem, melyet megosztottam több csoportban is annak érdekében, hogy minél több emberhez eljusson. Emellett Janászik Andrea és Lóska Eszter segítségét kértem avégett, hogy a témában sokkal jobban érintett személyek is ki tudják tölteni.

Miután 103 kitöltő egyéni véleményét olvashattam a fajtával kapcsolatban, rájöttem, hogy teljesen megoszló a vélemény a mai világban róla. A válaszadók nagy része a kisbéri-félvér pozitív tulajdonságai miatt választották ezt a fajtát, nagy arányban voltak, akik a természete miatt és hasonló arányban azok, akik a külleme miatt döntöttek mellette. Nem szabad elmenni azon válaszadók mellett sem akik teljesen véletlenül választották hiszen ez is egy kedvező lehetőség lehet a fajta népszerűsítésének.

Beigazolódott, hogy a mai piaci igényeket tekintve a fajta körülbelül a közép mezőnyben található, de véleményem szerint könnyen feljebb lehetne lendíteni ezeket a számokat, főleg ha sportirányú célt követne a tenyésztése, ezzel együtt jobban ki tudná elégíteni a modern kori sportolók körét.

Amikor arról kérdeztem az embereket, hogy milyen célt kövessen a tenyésztés annak érdekében, hogy fennmaradjon illetve fejlődni tudjon, megvalósult a meglátásom, hogy fontosnak tartják a sport irányú tenyésztést, hiszen a mai világban már sokkal nagyobb számban van szükség az ilyen tulajdonságú lovakra.

A saját következtetésem a fajta tenyésztésével kapcsolatban az lenne, hogy szigorúbb szelekciót alkalmazzunk annak érdekében, hogy tényleg a legkiválóbb egyedek maradhassanak bent a tenyésztésben. Emellett a másik javaslatom a jó vonalak megőrzésére irányulna, amely magába foglalja a sikeres ménnek illetve kancacsaládok fenntartását, hiszen ők képezik a fajtának az alapját és miattuk alakult ki az igazi kisbéri-félvér, aki nem csak küllemében, de természetében is hozza a hozzá fűzött reményeket.

Mindent egybevéve tehát a fajta jövője elsősorban a tenyésztők kezében van. Bizakodhatunk azonban, hogy már most kiváló tulajdonságokkal rendelkező egyedeink vannak melyekkel célzott párosítás segítségével még kitűnőbb lovakra tehetünk szert a jövőben és sikeresek lehetünk a nagypályákon is ezzel a csodálatos fajtával.

6.Összefoglalás

Napjainkban teljesen átalakult a lovak használata és tenyésztési célja, én a sok-sok lófajta közül a kisbéri-félvért választottam hisz ez a fajta nagyon közel áll hozzám. Régen katonai célokra tenyésztették ezeket a lovakat, mára már pedig a sportcélú tenyésztés kerül előtérbe a piaci igényeket tekintve.

Szakdolgozatom irodalmi áttekintésének első felében kifejtem a magyarországi lótenyésztést egészen a kezdetektől melyet gróf Széchenyi Istvánnak és Wesselényi Miklósnak köszönhetünk, ezt követően kitérek Batthyányék szerepére, hiszen az ő birtokuknak köszönhető, hogy Magyarországon elkezdődött a kisbéri-félvér tenyésztése. Miután elkobozták a családtól a birtokot, megalakult a területén a Kisbéri ménes. Az ezt követő részben bemutattam a Ménés működésének alapjait és célját, kiemeltem néhány nevesebb lovat, akik fellelhetőek voltak és a fedeztetések alapjait képezték.

A témához kapcsolódóan a Ménés története után a kisbéri-félvér jelenlegi helyzetéről írtam, hogy jelenleg kinek a szabályozása alatt áll a fajtafenntartás.

A második szakaszban kitértem a fajta hasznosítási irányaira illetve néhány kiemelkedő lóra a múltból, mint például Pillangó és Apátipusztai Őzike. Ezt követően a fajtában elfogadott fedezőménekről írtam illetve a tenyésztési módszerekről melyek alapján az így született csikó elfogadott lesz a fajtában. Elengedetlennek tartom a téma alapos kifejtéséhez, hogy feltüntessem a leendő fedezőménekkel szemben felállított követelményeket és a kategóriákat, amelyekbe sorolhatják őket.

A következő fejezetben a küllemi bírálati módszerekről írtam, kifejtettem a típusait illetve, hogy mikor melyik módszert szokták elsősorban alkalmazni. Miután egy általános áttekintést tettem a bírálati módszereket tekintve, célzottan írtam a fajtáról, az értékmérő tulajdonságairól és a tenyésztés során előforduló küllemi hibákról, amelyek kizáráshoz vezethetnek a tenyésztésből.

Az irodalmi áttekintés utolsó fejezetében a Lóska Ménésnél tartott kisbéri-félvérek ménvizsgára való beutalójáról írtam, kifejtettem a Ménés történetét illetve kiértékeltem a sikeres beutalót szerzett lovak bírálati lapját melyet mozgás- és küllemi bírálati eredmények egyaránt vannak.

Az utolsó fejezetem egy kutatásra irányul melyben mások véleményét kérdeztem, elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy mit gondolnak a kisbéri-félvérről, miért választották ezt a fajtát, mire használják és szerintük mennyire keresett a piacon. Néhány kérdésem a tenyésztésre vonatkozott, hogy mondják el a véleményüket milyen célt kellene követnie a kisbéri-félvérnek, hogy

fennmaradhasson és fejlődni tudjon, erről készült is egy diagram melyben összeszedetten látszik, hogy mennyire megoszlóak a vélemények ezzel kapcsolatban.

Úgy gondolom, hogy a jövőben még sok szép eredményt érhet el a fajta. Fontos, hogy ne hagyjunk elveszni egy ilyen csodálatos őshonos fajtát, hiszen mint kiderült a kutatásom során is, sokan univerzális lóként tekintenek a kisbéri-félvérre, aki tökéletes lehet sport, hobbi és akár családi lónak is abból a célból, hogy megszerettesse a gyerekekkel már fiatal korukban ezt a sportágat, hisz mint tudjuk a lovaglás nem csak a testnek, de a léleknek is jót tesz.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani Dr. Bartos Ádám egyetemi docensnek, aki iránymutatásával sokat segített a szakdolgozatom elkészítése során. Hatalmas köszönettel tartozom Janászik Andreának a Kisbéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület tenyésztésvezetőjének, aki végigkísérte a munkámat és szakmai tanácsokkal látott el, emellett eljuttatta a kérdőívemet a témában legjobban érintett személyek részére így releváns válaszok alapján dolgozhattam. Köszönetet szeretnék mondani minden kedves kitöltőnek, aki hozzájárult a munkám elkészítéséhez. Végül szeretnék köszönetet mondani a családomnak, akik mindig mellettem voltak és éveken át segítettek a tanulmányaim elvégzésében.

7. Szakirodalmi források:

- (1) Bagoly Ilona, Horvtáhné Czentye Ibolya és Kész Barnabás (2011): Lovassportok, versenyek-
Graph-Art Kft: Budapest
- (2) Dr. Hecker Walter, Brenyó József, Dr. Pataki Balázs (2020): IAT kiadó
- (3) A Kisbéri-félvér fajta Tenyésztési Programja. Gyúró, Kisbéri és Gidrán Lótenyésztő Országos
Egyesület, 2017
- (4) ÓCSAG I.: A kisbéri félvér. Budapest, Mezőgazdasági Kiadó, 1999
- (5) Novotni P. (2009): A ló küllemi bírálata.
- (6) Leibinger Zs. – Pongárcz L. (2017): A kisbéri fajta szerepe a díjugratásban. Lovas Élet, 2017
február. 50-55. old.
- (7) Dr. Bedő S. és munkatársai (1995): Állattenyésztés I., Mezőgazda Kiadó, Budapest
- (8) Gottfried B. (1998): A gazdasági állatok küllemi bírálata, Mezőgazda Kiadó, Budapest
- (9) Klimke R. (1996) : A fiatal hátszló alapkiképzése, Mezőgazda Kiadó, Budapest

Internetes források

Internet 1: : <https://kincsempark.hu/losport/> 2023.02.26

Internet 2: <https://allatvedelemgyerekeknek.hu/bejegyzesek/ismeretterjeszto/magyar-fajtak/a-kisberi-felver-magyar-fajtak/> 2023.02.26.

Internet 3: <https://www.kisberifelver.hu/index.php/irodalom/tenyesszunk-egyutt/230-mire-jo-a-kisberi-felver>

Internet 4: <https://www.lovasok.hu/index-archive.php?i=8866>

Internet 5: <https://docplayer.hu/34982932-A-lovak-mesterseges-megtermekenytese-uj-biotechnologiak.html>

Internet 6: <https://kisberifelver.hu/index.php/tenyesztes/menkatologus/ajanlott-menek>

Internet 7: http://www.kisberifelver.hu/images/menu/egyesulet/szabalyzat/Tenyesztési%20program_2021..pdf

Képek

1. kép: Weisdorn Bianka fényképe

2. kép: https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%A9chenyi_Istv%C3%A1n#/media/F%C3%A1jl:Gr%C3%B3f_Sz%C3%A9chenyi_Istv%C3%A1n.jpg

3. kép: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Wessel%C3%A9nyi_Mikl%C3%B3s_\(politikus,_1796%E2%80%931850\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Wessel%C3%A9nyi_Mikl%C3%B3s_(politikus,_1796%E2%80%931850))

4. kép: <https://www.wenckheim.hu/kisber.htm>

5. kép: <https://kiskastelykisber.hu/a-kisberi-magyar-kiralyi-allami-menesbirtok/>

6. kép: <https://www.tbheritage.com/Portraits/Buccaneer.html>

7-8.kép: Janászik Andrea képe

9. kép: https://timpex.hu/index_en.html

10. kép: <https://kisberifelver.hu/index.php/tenyesztes/menkatalogus/ajanlott-menek/27-bob-herceg-hunor>

11. kép: <https://kisberifelver.hu/index.php/tenyesztes/menkatalogus/ajanlott-menek/11-szeplak-sejk>

12. kép: <https://kisberifelver.hu/index.php/tenyesztes/menkatalogus/ajanlott-menek/14-raketa-remeny>

13. kép: <https://kisberifelver.hu/index.php/tenyesztes/menkatalogus/ajanlott-menek/20-fokos-fanthomas>

14. kép: <https://www.kisberifelver.hu/images/menu/egyesulet/szabalyzat/kisberikodex2018.pdf>

15. kép: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=500014516724397&set=a.473908346001681>

16. kép: <https://www.facebook.com/loskastud>

17. kép: saját kép

18. kép: saját kép

19. kép: https://www.youtube.com/watch?v=nvDLR_DdGT4

20. kép: saját kép

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Kitöltők lovaglással való kapcsolata
2. ábra: A kitöltők fajtahasználatra vonatkozó válaszaik
3. ábra: Kisbéri-félvér piaci helyzete
4. ábra: Javasolt tenyésztési módszer a kisbéri-félvér fenntartására és javítására

TÁBLÁZATOK

1. táblázat: Kisbéri-félvér küllemi fajtastandard

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Weisdorn Bianka
A Hallgató Neptun kódja: SFOIWT
A dolgozat címe: A kisbéri-félvér fajtajellege, tenyésztésének sajátosságai
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Állattenyésztési Tudományok Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Keszthely, 2023. április 24.

Hallgató aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Weisdorn Bianka (hallgató Neptun azonosítója: SFOIWT) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Keszthely, 2023. április 24.

Dr. Bartos Ádám
Belső konzulens